

Anna ARENT¹
Anna WALCZYNA²

MITY PRZEDSIĘBIORCZOŚCI A POSTAWY STUDENTÓW WOBEC WŁASNEJ DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ

W artykule zaprezentowano wyniki badania pilotażowego, dotyczącego związków, jakie zachodzą pomiędzy postawami przedsiębiorczymi studentów a oceną prawdziwości mitów przedsiębiorczości. W założeniach badawczych przyjęto, że istnieje związek pomiędzy poziomem wiary w przedstawione mity a zamiarem podjęcia działalności gospodarczej, a także że rodzaj uzyskiwanych kompetencji przez studentów, posiadane przez nich doświadczenie zawodowe i tradycje rodzinne w przedsiębiorczości mają znaczący wpływ na ocenę prawdziwości mitów. Badanie przeprowadzono na grupie studentów ostatniego semestru stacjonarnych i niestacjonarnych studiów pierwszego i drugiego stopnia dwóch kierunków. Wyniki przeprowadzonego pilotażu pozwoliły na częściowo pozytywną weryfikację przyjętych założeń. Średnie oceny prawdziwości przedstawionych stwierdzeń kształtują się na poziomie niskim lub średnim (zgodnie z przyjętymi kryteriami oceny), co oznacza, że respondenci jedynie częściowo wierzą w mity dotyczące przedsiębiorczości. W badanej grupie studentów nie wystąpiła istotna różnica w poziomie wiary w mity pomiędzy osobami o pozytywnej i negatywnej postawie wobec własnej działalności gospodarczej. Podobne wyniki uzyskano dla kryterium tradycji rodzinnych w zakresie przedsiębiorczości. Większa rozbieżność w ocenie prawdziwości wybranych stwierdzeń wystąpiła dla kryterium wieku, poziomu i kierunku studiów, a także formy studiów. Co więcej, spośród dwóch grup ocenianych mitów respondenci w większym stopniu są skłonni uznać prawdziwość stwierdzeń odnoszących się do charakterystyki działań podejmowanych przez przedsiębiorcę niż do jego cech, co może mieć związek z oceną warunków gospodarowania w Polsce.

Słowa kluczowe: przedsiębiorczość, postawy przedsiębiorcze, mity przedsiębiorczości.

1. WPROWADZENIE

Z punktu widzenia rozwoju przedsiębiorczości istotne znaczenie mają postawy i intencje wobec prowadzenia własnej działalności gospodarczej. Na ich kształtowanie wpływają zarówno uwarunkowania tkwiące w szeroko rozumianym otoczeniu potencjalnego przedsiębiorcy, jak i czynniki wewnętrzne, związane z osobowością, przekonaniem czy samooceną posiadanych kompetencji dokonywaną przez kandydatów na przedsiębiorców³. Oddziaływanie tych czynników może prowadzić do powstania obaw

¹ Dr Anna Arent, Katedra Zarządzania Wydziału Zarządzania, Politechnika Lubelska, autor korespondencyjny, e-mail: a.arent@pollub.pl

² Dr Anna Walczyna, Katedra Ergonomii Wydziału Zarządzania, Politechnika Lubelska, Lublin

³ M. Robertson, A. Collins, N. Medeira, J. Slater, *Barriers to start-up and their effect on aspirant entrepreneurs*, „Education + Training” 45/6 (2003), s. 313–314; E.J. Schwarz, M.A. Wdowiak, D.A. Almer-Jarz, R.J. Breiteneker, *The effects of attitudes and perceived environment conditions on students' entrepreneurial intent. An Austrian perspective*, „Education + Training” 51/4 (2009), s. 276–278; J. Duraj, M. Papiernik-Wojdera, *Przedsiębiorczość i innowacyjność*, Difin, Warszawa

związanych z założeniem i prowadzeniem własnej firmy, w efekcie więc – do negatywnych intencji i postaw. Niechęć do podejmowania działalności gospodarczej może być jednak również skutkiem przyjęcia jako prawdziwych potocznych sądów, wyobrażeń i opinii na temat przedsiębiorcy i jego działalności, które często odzwierciedlają negatywną ocenę wskazanych determinant. Są to tak zwane mity przedsiębiorczości, rozumiane jako powszechne sądy bądź przekonania na temat przedsiębiorcy (jego wymaganych cech, umiejętności, stosunku do ryzyka i in.) oraz działań przedsiębiorczych (wymagań kapitałowych, warunków prowadzenia firmy i in.). Celem tworzenia mitów jest wyjaśnienie zachodzących zjawisk⁴, w tym przypadku występujących w obszarze przedsiębiorczości. Ich funkcjonowanie i popularność można uzasadnić tym, że oferują one gotowe odpowiedzi na różne problemy lub potwierdzają to, co – jak się wielu osobom wydaje – w mniejszym lub większym stopniu jest już wiadome⁵. Dodatkowo, ich tworzenie wynika z przypisania procesom przedsiębiorczości swoistej „tajemniczości”⁶ i braku możliwości ich wyjaśnienia⁷, chociaż w rzeczywistości są to zjawiska konkretne i wymierne, uznawane za ważne z punktu widzenia indywidualnego, organizacyjnego i społecznego sukcesu⁸.

W literaturze przedmiotu często przytaczany jest zestaw dziesięciu mitów przedsiębiorczości⁹, które odnoszą się zarówno do cech, które powinien posiadać przedsiębiorca („Przedsiębiorcą trzeba się urodzić”), jak i do sposobu prowadzenia przez niego działań („Wszystko, czego potrzebujesz, aby być przedsiębiorcą, to szczęście”).

2010, s. 58–59; Y. Gasse, M. Tremblay, *Entrepreneurial Beliefs and Intentions: A Cross-Cultural Study of University Students in Seven Countries*, „International Journal Of Business” 16/4 (2011), s. 304–307; R. Brajer-Marczak, A. Marciszewska, *Postawy przedsiębiorcze studentów wrocławskich uczelni wyższych – wyniki badań*, „Problemy zarządzania” 10/1 (2012), s. 158; A. Kurczewska, *Przedsiębiorczość jako proces współoddziaływania sposobności i intencji przedsiębiorczych*, PWE, Warszawa 2013, s. 136–137.

⁴ J.K. Verduijn, *Tales of Entrepreneurship. Contributions to understanding entrepreneurial life*, Amsterdam 2007, <http://dare.uvu.nl/bitstream/handle/1871/11386/7807.pdf?sequence=5>, s. 35 (dostęp: 4.04.2014).

⁵ E. Godelier, „Do You Have a Garage?” *Discussion of Some Myths about Entrepreneurship*, „Business and Economic History on-line” 2007/5, s. 8, <http://www.thebhc.org/publications/BEHonline/2007/godelier.pdf> (dostęp: 4.04.2014).

⁶ J. Pyysiäinen, A. Anderson, G. McElwee, K. Besala, *Developing the entrepreneurial skills of farmers: some myths Explorer*, „International Journal of Entrepreneurial Behaviour & Research” 12/1 (2006), s. 23.

⁷ M. Hunter, *On some of the misconceptions about entrepreneurship*, „Economics, Management, and Financial Markets” 7/2 (2012), s. 66.

⁸ K.W. Sighthler, *Are the common myths of entrepreneurship all that common? A test of entrepreneurs and non-entrepreneurs*, „The Entrepreneurial Executive” 2001/6, s. 15.

⁹ M.H. Morris, *Entrepreneurial intensity: Sustainable advantages for individuals, organizations, and societies*, Greenwood Publishing Group, Westport, Connecticut 1998, s. 2–10; P.M. Charantimath, *Entrepreneurship Development and Small Business Enterprise*, Pearson Education, India 2006, s. 72–74; M.H. Morris, D.F. Kuratko, J. Covin, *Corporate Entrepreneurship & Innovation*, South-Western Cengage Learning, Cincinnati 2010, s. 29; D.F. Kuratko, *Entrepreneurship: Theory, Process, and Practice*, South-Western Cengage Learning, Cincinnati 2013, s. 5–8.

Wykaz ten bywa uzupełniany o inne aspekty podejmowania lub prowadzenia działalności gospodarczej, a także odnoszony do samej istoty przedsiębiorczości¹⁰.

Najbardziej rozbudowane zestawienie mitów obejmuje ich trzy grupy¹¹ – dotyczą one osoby przedsiębiorcy, działań przedsiębiorczych oraz organizacji przedsiębiorczej. Pierwsza z nich odnosi się do cech przedsiębiorcy i sposobu jego postępowania, druga – do specyficznych cech działalności, ostatnia zaś – do tak zwanej organizacji przedsiębiorczej, a więc podmiotu, który działa w sposób przedsiębiorczy. Na uwagę zasługuje przy tym fakt, że w przedstawionym ujęciu stwierdzenia te zostały nie tylko zidentyfikowane, ale również sklasyfikowane pod kątem ich wpływu na rozwój przedsiębiorczości. Pozwoliło to na wyodrębnienie tych wyobrażeń, które mają charakter negatywny/blokujący, oraz tych o przeciwnym oddziaływaniu. W odniesieniu do potencjalnych przedsiębiorców istotne znaczenie ma zwłaszcza pierwsza grupa, może bowiem prowadzić do wykształcenia się fałszywego obrazu przedsiębiorczości¹², powodując tym samym negatywną postawę wobec podejmowania takich działań. Dzieje się tak, ponieważ mity stanowią jeden z elementów edukacji¹³ i niosą wyraźne wskazówki, dotyczące cech, umiejętności lub zasobów, które mają znaczenie lub go nie mają dla rozpoczęcia i prowadzenia działalności gospodarczej, choć nie zawsze znajduje to potwierdzenie w praktyce, a może być mylące¹⁴. Widać to szczególnie w wypadku mitów odnoszących się do umiejętności niezbędnych do bycia przedsiębiorcą – części z nich – wbrew powszechnemu przekonaniu – można się nauczyć¹⁵. Z drugiej strony spostrzeżenia odnoszące się do osoby przedsiębiorcy – jego cech – mogą nieść przesłanie, że każdy, niezależnie od swojego pochodzenia, może osiągnąć sukces dzięki pracy i przebojowości¹⁶.

¹⁰ A.T. Russo, *Five myths about entrepreneurs: understanding how businesses start and grow* 2001, <http://ssrn.com/abstract=1260350>, s. 9–19 (dostęp: 4.04.2014); S.C. Harper, *Extraordinary Entrepreneurship: The Professional's Guide to Starting an Exceptional Enterprise*, John Wiley & Sons, New York 2005, s. 113–119; B. Krawczyk-Brylka, *Gender differences in entrepreneurship myths*, [w:] *Development of the Enterprises' Competitiveness in the Context of Demographic Challenges*, red. M. Grzesiak, A. Richter-Kaźmierska, M. Hogeforster, Baltic Sea Academy, BoD – Books on Demand, Norderstedt Germany 2013, s. 84–86.

¹¹ M. Bratnicki, W. Dyduch, B.J. Gabryś, *Mity przedsiębiorczości w polskich organizacjach: diagnoza i mechanizmy ożywiania potencjału przedsiębiorczości*, 2007, http://fundacja.edu.pl/przedsiębiorczosc/_referaty/sesja_IV/34.pdf, s. 3–6 (dostęp: 4.01.2013).

¹² K.W. Sighler, *op. cit.*, s. 15–16.

¹³ E. Godelier, *op. cit.*, s. 10.

¹⁴ S.A. Shane, *The Illusions of Entrepreneurship: The Costly Myths That Entrepreneurs, Investors, and Policy Makers Live By*, Yale University Press, New Haven 2008, s. 5.

¹⁵ J. Pyysiäinen, A. Anderson, G. McElwee, K. Besala, *op. cit.*, s. 23; L. Sołoducho-Pelc, *Czy przedsiębiorczości można się nauczyć – wpływ edukacji na rozwój przedsiębiorczości*, [w:] *Kształtowanie postaw przedsiębiorczych a edukacja ekonomiczna*, red. Wachowiak P., Dąbrowski M., Majewski B., Fundacja Promocji i Akredytacji Kierunków Ekonomicznych, Warszawa 2007, s. 220; C. Henry, F. Hill, C. Leitch, *Entrepreneurship education and training: can entrepreneurship be taught? Part I*, „Education + Training” 47/2 (2005), s. 98–111; C. Henry, F. Hill, C. Leitch, *Entrepreneurship education and training: can entrepreneurship be taught? Part II*, „Education + Training” 47/3 (2005), s. 158–169.

¹⁶ E. Godelier, *op. cit.*, s. 8.

Z punktu widzenia problemu rozpoczynania indywidualnej działalności gospodarczej najbardziej istotne znaczenie spośród wcześniej wymienionych mają dwie grupy mitów: dotyczące osoby przedsiębiorcy oraz działań przedsiębiorczych (Tabela 1).

Tabela 1. Wybrane mity przedsiębiorczości

Mity dotyczące przedsiębiorcy	Mity dotyczące działalności przedsiębiorczej
Przedsiębiorcą trzeba się urodzić, a więc zachowań przedsiębiorczych nie można się nauczyć	Działalność autentycznego przedsiębiorcy jest słabo ustrukturalizowana i chaotyczna
Przedsiębiorca wyróżnia się specyficznymi cechami tworzącymi standardowy profil	Ignorancja jest szczęściem dla przedsiębiorczości zgodnie z regułą, że analiza prowadzi do paraliżu
Przedsiębiorcy powinni być młodzi i dobrze wykształceni	Rozpoczynanie działalności jest wysoce ryzykowne i często kończy się niepowodzeniem
Bez wysokiego ilorazu inteligencji sukces przedsiębiorcy jest niemożliwy	Każdy człowiek jest w stanie rozpocząć działalność gospodarczą i przy pewnej dozie szczęścia uzyskać powodzenie
Wszyscy przedsiębiorcy są wynalazcami	Utalentowany przedsiębiorca osiąga sukcesy w ciągu roku lub dwóch lat
Przedsiębiorcy są graczami skłonny do podejmowania wysokiego ryzyka. Są oni osobami lubiącymi ryzyko	Przedsiębiorcy pracują dłużej i ciężiej niż kadra zarządzająca dużymi organizacjami
Przedsiębiorcy to ludzie niedostosowani społecznie albo organizacyjnie	Przedsiębiorcy doświadczają ogromnych stresów i płacą wysoką cenę za swoje powodzenie
Przedsiębiorcy są całkowicie niezależni i sami kierują sobą oraz swoim losem	Każda osoba mająca dobrą ideę jest w stanie pozyskać zasoby niezbędne do jej urzeczywistnienia
Przedsiębiorcy są energicznymi samotnymi wilkami. Nie potrafią współpracować z innymi osobami i starają się wszystko wykonywać sami	Jeżeli przedsiębiorca posiada wystarczający kapitał początkowy, to nie poniesie porażki
Przedsiębiorcy to ludzie dążący do władzy i kontrolowania innych osób	Pieniądze są najważniejszym zasobem w czasie rozpoczynania działalności gospodarczej
Motywacją przedsiębiorców jest jedynie pieniądź. Liczą się przede wszystkim szybkie gratyfikacje	

Zródło: opracowanie własne na podstawie: M. Bratnicki, W. Dyduch, B.J. Gabryś, *Mity przedsiębiorczości w polskich organizacjach: diagnoza i mechanizmy ożywiania potencjału przedsiębiorczości*, 2007, http://fundacja.edu.pl/przedsiębiorczosc/_referaty/sesja_IV/34.pdf, s. 3–6, (dostęp: 4.01.2013).

Wskazane w tabeli stwierdzenia mają charakter negatywny. Na tej podstawie można więc postawić pytanie, czy wiara w przedstawione mity ma rzeczywisty związek z postawami prezentowanymi wobec własnej działalności gospodarczej? Uznając bowiem, że przekonania te mogą oddziaływać w sposób blokujący, można założyć, że im silniejsze będzie przekonanie o prawdziwości przywołanych stwierdzeń, tym słabsza powinna być intencja przedsiębiorcza człowieka, mierzona zamiarem podjęcia działalności gospodarczej. Tym samym powinna występować wyraźna rozbieżność w uznawaniu prawdziwości mitów pomiędzy osobami wykazującymi i niewykazującymi intencji przedsiębiorczych.

Na uznanie, że mity opisują rzeczywistość w prawdziwy sposób, mogą mieć wpływ różnorodne czynniki, związane bądź z osobą potencjalnego przedsiębiorcy, bądź też z otoczeniem, w którym funkcjonuje. Do głównych determinant można zaliczyć: poziom wykształcenia, posiadane doświadczenie zawodowe oraz tradycje rodzinne w zakresie przedsiębiorczości. Ich oddziaływanie pozwala na uzyskanie określonego poziomu i rodzaju kompetencji, a także znajomości praktyki gospodarczej (w tym poznanie specyfiki prowadzenia działalności gospodarczej), co umożliwia bardziej krytyczną i obiektywną ocenę poszczególnych stwierdzeń. Można więc przyjąć, że im wyższy poziom wykształcenia, tym mniejsze powinno być przekonanie o prawdziwości mitów. Jednocześnie istotne znaczenie może mieć także rodzaj uzyskanych kompetencji w procesie kształcenia: w im większym stopniu będą się odnosiły do zagadnień związanych z szeroko rozumianą przedsiębiorczością, w tym mniejszym stopniu mity powinny zostać uznane za prawdziwe, a więc – mniejsze powinno być ich negatywne oddziaływanie na postawę wobec własnej działalności gospodarczej. W podobny sposób można określić związki w przypadku pozostałych determinant: u osób posiadających doświadczenie zawodowe poziom wiary w mity powinien być niższy niż u osób bez takiego doświadczenia¹⁷, osoby zaś, które mają tradycje rodzinne w zakresie przedsiębiorczości, w mniejszym stopniu powinny ocenić podane stwierdzenia jako prawdziwe. W efekcie więc powinny wystąpić wyraźne różnice w poziomie oceny prawdziwości mitów według wskazanych kryteriów.

2. METODA BADAWCZA

Przedstawione założenia stały się elementem badań pilotażowych dotyczących postaw wobec przedsiębiorczości. Ze względu na dodatkowy kontekst w postaci aktualnej sytuacji na rynku pracy, a także problemów z uzyskaniem zatrudnienia przez absolwentów szkół wyższych badania przeprowadzono na wybranej grupie studentów. Dobór próby badawczej był celowy, uczestnicy badania byli studentami ostatnich semestrów studiów pierwszego i drugiego stopnia dwóch kierunków: zarządzania oraz zarządzania i inżynierii produkcji. Taki wybór respondentów wynikał z przyjętego założenia o związku pomiędzy rodzajem uzyskiwanych kompetencji w trakcie procesu kształcenia a obiektywnością oceny poszczególnych stwierdzeń. W wypadku pierwszego z wymienionych kierunków studiów zakres zagadnień związanych z szeroko rozumianą przedsiębiorczością był największy. Z kolei w ramach drugiego prezentowane treści kształcenia stanowią połączenie zagadnień technicznych i ekonomiczno-społecznych, tak więc kompetencje związane z przedsiębiorczością są w tym przypadku mniejsze.

Ze względu na przyjęte założenie dotyczące posiadanych doświadczeń zawodowych, w badaniu uczestniczyli studenci obu stopni kształcenia (studia pierwszego i drugiego stopnia), a także obu form (studia stacjonarne i niestacjonarne). Przyjęto założenie, że zakres i rodzaj doświadczenia zawodowego jest większy zarówno dla studentów studiów magisterskich, jak również – dla studentów studiów niestacjonarnych, co w istotnym stopniu powinno różnicować ocenę prawdziwości poszczególnych stwierdzeń.

¹⁷ W przeprowadzonych badaniach skoncentrowano się na wpływie doświadczenia zawodowego na poziom wiary w mity, pominięto zaś problem odwrotnej relacji pomiędzy wskazanymi czynnikami, który również może potencjalnie występować.

W badaniach przeprowadzonych w roku akademickim 2012/2013 uczestniczyło 165 studentów, w tym 102 kobiety i 63 mężczyzn, z trzech grup wiekowych¹⁸: 22 lata i poniżej (49,7% ankietowanych), 23–25 lat (24,8%) oraz 26 lat i powyżej (24,8%). Przeważająca część respondentów była studentami studiów pierwszego stopnia (64,8%), studiów stacjonarnych (59,4%) oraz kierunku: zarządzanie i inżynieria produkcji (64,8%). Wśród ankietowanych studentów 107 osób (64,8%) wskazało, że ma tradycje rodzinne w zakresie przedsiębiorczości.

Badania przeprowadzono z wykorzystaniem kwestionariusza ankiety, składającego się z części merytorycznej i metryczki. W pierwszej z nich respondenci oceniali między innymi prawdziwość stwierdzeń wskazanych w tabeli 1. Ocena dokonywana była z wykorzystaniem sześciostopniowej skali Likerta 1–6¹⁹. Zastosowana skala miała charakter wymuszony – w dopuszczonych wariantach odpowiedzi pominięto wskazanie: „nie mam zdania” ze względu na chęć wyeliminowania postawy unikania oceny podanych stwierdzeń. Do interpretacji wyników przyjęto założenie, że im wyższa ocena danego stwierdzenia, tym większe przekonanie o jego prawdziwości, a więc tym silniejsza wiara w mit. W części merytorycznej kwestionariusza uwzględniono również pytanie dotyczące zamiaru podjęcia własnej działalności gospodarczej.

3. WYNIKI BADAŃ

Podstawowy opis uzyskanych wyników przeprowadzonego badania przedstawiono w tabelach 2 i 3.

Tabela 2. Podstawowe statystyki opisowe uzyskanych wyników dla mitów dotyczących przedsiębiorcy

Nr mitu	Wyszczególnienie	Liczba ważnych odpowiedzi	Średnia	Mediana	Odchylenie standardowe
1	Przedsiębiorcą trzeba się urodzić, a więc zachowań przedsiębiorczych nie można się nauczyć	165	2,248	2,000	1,425
2	Przedsiębiorca wyróżnia się specyficznymi cechami tworzącymi standardowy profil	164	2,549	2,000	1,446
3	Przedsiębiorcy powinni być młodzi i dobrze wykształceni	163	1,663	1,000	1,107
4	Bez wysokiego ilorazu inteligencji sukces przedsiębiorcy jest niemożliwy	164	2,317	2,000	1,477
5	Wszyscy przedsiębiorcy są wynalazcami	164	2,323	2,000	1,096
6	Przedsiębiorcy są graczami skłonny do podejmowania wysokiego ryzyka. Są oni osobami lubiącymi ryzyko	165	3,430	3,000	1,590
7	Przedsiębiorcy to ludzie niedostosowani społecznie albo organizacyjnie	163	2,092	2,000	1,116
8	Przedsiębiorcy są całkowicie niezależni i sami kierują sobą oraz swoim losem	165	2,812	2,000	1,463

¹⁸ Jeden z respondentów nie udzielił odpowiedzi na pytanie o wiek.

¹⁹ Poszczególnym punktom od 1 do 6 przyporządkowano następujące odpowiedzi: „zdecydowanie nie zgadzam się”, „nie zgadzam się”, „raczej nie zgadzam się”, „raczej zgadzam się”, „zgadzam się” oraz „zdecydowanie zgadzam się”.

9	Przedsiębiorcy są energicznymi samotnymi wilkami. Nie potrafią współpracować z innymi osobami i starają się wszystko wykonywać sami	164	2,146	2,000	1,288
10	Przedsiębiorcy to ludzie dążący do władzy i kontrolowania innych osób	164	2,445	2,000	1,330
11	Motywacją przedsiębiorców jest jedynie pieniądź. Liczą się przede wszystkim szybkie gratyfikacje	164	2,537	2,000	1,500

Źródło: opracowanie własne na podstawie uzyskanych wyników.

Tabela 3. Podstawowe statystyki opisowe uzyskanych wyników dla mitów dotyczących działalności przedsiębiorczej

Nr mitu ²⁰	Wyszczególnienie	Liczba ważnych odpowiedzi	Średnia	Mediana	Odchylenie Standardowe
12	Działalność autentycznego przedsiębiorcy jest słabo ustrukturalizowana i chaotyczna	164	2,030	2,000	0,987
13	Ignorancja jest szczęściem dla przedsiębiorczości zgodnie z regułą, że analiza prowadzi do paraliżu	164	2,171	2,000	1,094
14	Rozpoczynanie działalności jest wysoce ryzykowne i często kończy się niepowodzeniem	165	2,782	2,000	1,642
15	Każdy człowiek jest w stanie rozpocząć działalność gospodarczą i przy pewnej dozie szczęścia uzyska powodzenie	165	2,830	2,000	1,599
16	Utalentowany przedsiębiorca osiąga sukcesy w ciągu roku lub dwóch lat	165	3,000	3,000	1,526
17	Przedsiębiorcy pracują dłużej i ciężiej niż kadra zarządzająca dużymi organizacjami	165	3,103	3,000	1,692
18	Przedsiębiorcy doświadczają ogromnych stresów i płacą wysoką cenę za swoje powodzenie	164	3,921	4,000	1,654
19	Każda osoba mająca dobrą ideę jest w stanie pozyskać zasoby niezbędne do jej urzeczywistnienia	165	3,303	3,000	1,508
20	Jeżeli przedsiębiorca posiada wystarczający kapitał początkowy, to nie poniesie porażki	164	2,665	2,000	1,279
21	Pieniądze są najważniejszym zasobem w czasie rozpoczynania działalności gospodarczej	165	2,467	2,000	1,455

Źródło: opracowanie własne na podstawie uzyskanych wyników.

Analiza zróżnicowania oceny prawdziwości przedstawionych stwierdzeń, przeprowadzona testem U Manna-Whitneya, wykazała, że jedynie w wypadku mitu odnoszącego się do kapitału początkowego (nr 20) występuje istotna statystycznie rozbieżność średniej w badanej grupie studentów pomiędzy osobami, które zamierzają podjąć działalność gospodarczą (2,093) i nie zamierzają (2,868) jej podjąć ($Z_{\text{Popr.}} = -3,538$; $p < 0,001$). W wypadku pozostałych mitów nie stwierdzono istotnych statystycznie różnic w ocenie.

²⁰ Kontynuacja numeracji mitów z tabeli 2.

Zdecydowanie większe zróżnicowanie ocen prawdziwości poszczególnych stwierdzeń wystąpiło pod względem kryterium wieku (tab. 4).

Tabela 4²¹. Zróżnicowanie ocen²² mitów według kryterium wieku

Nr mitu	Wyszczególnienie	Wiek			
		≤ 22 lata	23–25 lat	≥ 26 lat	H
4	Bez wysokiego ilorazu inteligencji sukces przedsiębiorcy jest niemożliwy	2,642	2,415	1,610	17,418***
7	Przedsiębiorcy to ludzie niedostosowani społecznie albo organizacyjnie	2,333	2,025	1,683	9,856**
8	Przedsiębiorcy są całkowicie niezależni i sami kierują sobą oraz swoim losem	3,049	2,683	2,415	7,558*
10	Przedsiębiorcy to ludzie dążący do władzy i kontrolowania innych osób	2,695	2,250	2,073	11,324**
11	Motyacją przedsiębiorców jest jedynie pieniądź. Liczą się przede wszystkim szybkie gratyfikacje	2,598	2,900	2,073	8,090*
12	Działalność autentycznego przedsiębiorcy jest słabo ustrukturalizowana i chaotyczna	2,171	2,100	1,683	9,136*
14	Rozpoczynanie działalności jest wysoce ryzykowne i często kończy się niepowodzeniem	3,232	2,561	2,073	13,534**
15	Każdy człowiek jest w stanie rozpocząć działalność gospodarczą i przy pewnej dozie szczęścia uzyskać powodzenie	3,134	2,756	2,220	11,370**
16	Utalentowany przedsiębiorca osiąga sukcesy w ciągu roku lub dwóch lat	3,329	2,927	2,366	12,402**
21	Pieniądże są najważniejszym zasobem w czasie rozpoczynania działalności gospodarczej	2,707	2,683	1,805	15,646***

* $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$

Źródło: opracowanie własne na podstawie uzyskanych wyników.

Z kolei rozbieżność ocen prawdziwości mitów według kryterium płci było zdecydowanie mniejsze (tab. 5).

Tabela 5. Zróżnicowanie ocen mitów²³ według kryterium płci

Nr mitu	Wyszczególnienie	Płeć		
		Mężczyźni	Kobiety	Z _{Popr.}
6	Przedsiębiorcy są graczami skłonny do podejmowania wysokiego ryzyka. Są oni osobami lubiącymi ryzyko	3,809	3,196	2,401*
10	Przedsiębiorcy to ludzie dążący do władzy i kontrolowania innych osób	2,175	2,614	-2,586**
14	Rozpoczynanie działalności jest wysoce ryzykowne i często kończy się niepowodzeniem	3,159	2,549	2,377*

²¹ W tabelach 4–8 wskazano wyłącznie te mity, dla których wystąpiły istotnie statystyczne różnice w ocenie według wybranych kryteriów.

²² Analizę zróżnicowania oceny poszczególnych stwierdzeń przeprowadzono testem Kruskala-Wallis.

²³ Do analizy zróżnicowania oceny poszczególnych stwierdzeń wykorzystano test U Manna-Whitneya.

15	Każdy człowiek jest w stanie rozpocząć działalność gospodarczą i przy pewnej dozie szczęścia uzyskać powodzenie	3,175	2,618	2,021*
20	Jeżeli przedsiębiorca posiada wystarczający kapitał początkowy, to nie poniesie porażki	2,318	2,880	-2,740**

* $p < 0,05$; ** $p < 0,01$

Źródło: opracowanie własne na podstawie uzyskanych wyników.

Analiza zróżnicowania ocen prawdziwości poszczególnych mitów z punktu widzenia kryterium tradycji rodzinnych wykazała, że tylko w wypadku dwóch mitów występują istotne statystycznie różnice:

- dla mitu nr 6 „Przedsiębiorcy są graczami skłonniymi do podejmowania wysokiego ryzyka. Są oni osobami lubiącymi ryzyko”: średnie: 3,608 (osoby posiadające tradycje rodzinne w prowadzeniu firmy) i 3,070, $Z_{\text{Popr.}} = -1,998$, $p < 0,05$;
- dla mitu nr 18 „Przedsiębiorcy doświadczają ogromnych stresów i płacą wysoką cenę za swoje powodzenie”: średnie: 3,717 (osoby posiadające tradycje rodzinne w prowadzeniu firmy) i 4,281, $Z_{\text{Popr.}} = 1,983$, $p < 0,05$.

Wyraźne zróżnicowanie dokonywanych ocen wystąpiło w przypadku kryterium poziomu i kierunku studiów²⁴ (tab. 6). W mniejszym stopniu natomiast dotyczyło to formy studiów (tab. 7).

Tabela 6. Zróżnicowanie ocen mitów według kryterium poziomu studiów

Nr mitu	Wyszczególnienie	Studia I stopnia	Studia II stopnia	Z_{Popr}
4	Bez wysokiego ilorazu inteligencji sukces przedsiębiorcy jest niemożliwy	2,632	1,741	-3,632***
7	Przedsiębiorcy to ludzie niedostosowani społecznie albo organizacyjnie	2,371	1,586	-4,520****
8	Przedsiębiorcy są całkowicie niezależni i sami kierują sobą oraz swoim losem	3,009	2,448	-2,730**
10	Przedsiębiorcy to ludzie dążący do władzy i kontrolowania innych osób	2,692	1,982	-3,664***
11	Motywacją przedsiębiorców jest jedynie pieniądz. Liczą się przede wszystkim szybkie gratyfikacje	2,764	2,121	-3,020**
12	Działalność autentycznego przedsiębiorcy jest słabo ustrukturalizowana i chaotyczna	2,217	1,690	-3,319***
13	Ignorancja jest szczęściem dla przedsiębiorczości zgodnie z regułą, że analiza prowadzi do paraliżu	2,359	1,828	-3,025**
14	Rozpoczynanie działalności jest wysoce ryzykowne i często kończy się niepowodzeniem	3,178	2,052	-4,204****
15	Każdy człowiek jest w stanie rozpocząć działalność gospodarczą i przy pewnej dozie szczęścia uzyskać powodzenie	3,140	2,259	-3,573***
16	Utalentowany przedsiębiorca osiąga sukcesy w ciągu roku lub dwóch lat	3,224	2,586	-2,711**

²⁴ Wyniki uzyskane dla wskazanych poziomów studiów pokrywają się z wynikami uzyskanymi dla kierunków studiów, ze względu na strukturę grupy badawczej.

21	Pieniądze są najważniejszym zasobem w czasie rozpoczynania działalności gospodarczej	2,729	1,983	-3,641***
----	--	-------	-------	-----------

** p < 0,01; *** p < 0,001; **** p < 0,0001

Źródło: opracowanie własne na podstawie uzyskanych wyników.

Tabela 7. Zróżnicowanie ocen mitów według kryterium formy studiów

Nr mitu	Wyszczególnienie	Studia stacjonarne	Studia niestacjonarne	Z _{Popr}
4	Bez wysokiego ilorazu inteligencji sukces przedsiębiorcy jest niemożliwy	2,598	1,910	-3,536***
8	Przedsiębiorcy są całkowicie niezależni i sami kierują sobą oraz swoim losem	3,000	2,537	-2,111*
10	Przedsiębiorcy to ludzie dążący do władzy i kontrolowania innych osób	2,582	2,242	-2,004*
15	Każdy człowiek jest w stanie rozpocząć działalność gospodarczą i przy pewnej dozie szczęścia uzyska powodzenie	3,041	2,522	-2,420*
21	Pieniądze są najważniejszym zasobem w czasie rozpoczynania działalności gospodarczej	2,653	2,194	-2,010*

* p < 0,05; ***, p < 0,001

Źródło: opracowanie własne na podstawie uzyskanych wyników.

Przeprowadzona ogólna analiza zróżnicowania ocen prawdziwości mitów z punktu widzenia posiadanego doświadczenia wykazała, że w wypadku aktywności wykonywanych podczas studiów jedynie dla stwierdzenia: „Ignorancja jest szczęściem dla przedsiębiorczości zgodnie z regułą, że analiza prowadzi do paraliżu” (mit nr 13), występują istotnie statystyczne różnice w ocenie pomiędzy osobami, które wykonywały (2,231) i nie wykonywały (1,647) w trakcie studiów pracy zawodowej (Z_{Popr.} = 2,15632; p < 0,05). Rozbieżność pomiędzy średnimi ocenami mitów była natomiast większa dla kryterium aktualnego statusu zatrudnienia w momencie przeprowadzania badania (tab. 8).

Tabela 8. Zróżnicowanie ocen mitów według kryterium aktualnego statusu zatrudnienia

Nr mitu	Wyszczególnienie	Aktualny status zatrudnienia		
		Tak	Nie	Z _{Popr.}
4	Bez wysokiego ilorazu inteligencji sukces przedsiębiorcy jest niemożliwy	2,069	2,517	2,253*
12	Działalność autentycznego przedsiębiorcy jest słabo ustrukturalizowana i chaotyczna	1,890	2,143	2,153*
14	Rozpoczynanie działalności jest wysoce ryzykowne i często kończy się niepowodzeniem	2,466	3,033	2,304*
15	Każdy człowiek jest w stanie rozpocząć działalność gospodarczą i przy pewnej dozie szczęścia uzyska powodzenie	2,548	3,054	2,084*

* p < 0,05

Źródło: opracowanie własne na podstawie uzyskanych wyników.

4. DYSKUSJA WYNIKÓW I WNIOSKI

Analizując uzyskane wyniki można stwierdzić, że w badanej grupie studentów średnie oceny prawdziwości przedstawionych stwierdzeń kształtują się na poziomie niskim lub

średnim²⁵, co oznacza, że badani respondenci jedynie częściowo wierzą w mity dotyczące przedsiębiorczości. Na uwagę zasługuje przy tym treść tych stwierdzeń, które uzyskały najniższą i najwyższą średnią ocenę. W pierwszym wypadku dotyczyło to młodego wieku i wysokiego poziomu wykształcenia przedsiębiorcy (mit nr 3). Uzyskany wynik nie wydaje się zaskakujący – badani studenci wyraźnie nie widzą związku pomiędzy wiekiem i poziomem wykształcenia a podejmowaniem własnej działalności gospodarczej. Tak niska ocena może stanowić również podstawę do podważenia zasadności istnienia samego mitu²⁶. Trzeba jednak podkreślić, że chociaż najczęściej mit ten był oceniany zdecydowanie negatywnie (moda = 1,0), to w tym wypadku występowała również znaczna rozbieżność opinii (współczynnik zmienności = 66,57%). Ponad połowa ankietowanych osób nie prezentowała tak zdecydowanego sprzeciwu wobec tego stwierdzenia.

Najwyższa ocena dotyczyła z kolei stresu związanego z prowadzeniem działalności oraz kosztów odniesionego sukcesu (mit nr 18). Wśród badanej grupy studentów przeważa więc raczej negatywna ocena „środowiska pracy” przedsiębiorcy, wynikająca – jak się wydaje – z dostrzegania i oceny ryzyka związanego z podejmowaniem działalności. Potwierdza to stosunkowo wysoka ocena prawdziwości mitu z tym związanego (mit nr 6). W wypadku oceny „stresowości” pracy przedsiębiorcy występowała również duża – w porównaniu z innymi mitami – zgodność oceny (współczynnik zmienności = 42,188%).

Uzyskane ogólne wyniki pozwalają na stwierdzenie, że badani studenci prezentują bardzo realistyczne podejście zarówno do cech, które powinien posiadać przedsiębiorca, jak i charakterystyki jego działalności.

Przeprowadzona pogłębiona analiza wykazała, że nie ma wyraźnej rozbieżności w ocenie poszczególnych stwierdzeń w badanej grupie studentów pomiędzy osobami o różnych intencjach przedsiębiorczych. Uzyskany wynik wydaje się nieco zaskakujący²⁷, chociaż może pozytywnie świadczyć o kompetencjach badanej grupy respondentów w zakresie posiadanej wiedzy na temat procesów gospodarowania, a więc związanej z problematyką przedsiębiorczości. Jednocześnie może to być efekt ewolucji opinii na temat przedsiębiorców indywidualnych od zapoczątkowania zmian systemu społeczno-gospodarczego, a także zdobytej znajomości realiów życia gospodarczego. W kontekście

²⁵ Do oceny poziomu prawdziwości poszczególnych stwierdzeń (tym samym wiary w mity) przyjęto następującą umowną skalę:

- średnia ocena prawdziwości stwierdzenia poniżej 2,499 – niski poziom prawdziwości stwierdzenia (wiary w mit);
- średnia ocena prawdziwości stwierdzenia w granicach 2,500–4,499 – średni poziom prawdziwości stwierdzenia (wiary w mit);
- średnia ocena prawdziwości stwierdzenia powyżej 4,500 – wysoki poziom prawdziwości stwierdzenia (wiary w mit).

²⁶ K.W. Sighthler, *op. cit.*, s. 21.

²⁷ Badania poziomu wiary w mity, przeprowadzone w grupach przedsiębiorców i osób nieprowadzących działalności gospodarczej, wykazały, że ci pierwsi w mniejszym stopniu są skłonni uznać mity za prawdziwe (K.W. Sighthler, *op. cit.*, s. 23–24). Chociaż zakres badanych mitów w porównaniu z weryfikowanymi w niniejszej pracy był inny, w tym kontekście uzyskany wynik można uznać za zaskakujący. Podobnie można wskazać jedynie częściową zbieżność dla wyników badania przeprowadzonego w grupie polskich przedsiębiorstw (Bratnicki, W. Dyduch, B.J. Gabryś, *op. cit.*, s. 8–9).

przyjętych założeń można uznać, że w badanej grupie studentów nie występują istotne różnice w poziomie wiary w mity z punktu widzenia reprezentowanego bądź nie zamiaru podjęcia działalności gospodarczej. Wiara w mity nie ma więc wpływu na intencje przedsiębiorcze, tym samym – w wypadku badanych respondentów – nie można wskazać ich blokującego oddziaływania.

Równie zaskakującym wynikiem analizy jest stwierdzenie braku większego wpływu kryterium przedsiębiorczych tradycji rodzinnych. Jedynie w dwóch przypadkach występuje istotna rozbieżność w ocenie przedstawionych stwierdzeń pomiędzy osobami, które takie tradycje mają i nie mają. Nie pozwala to jednak na potwierdzenie przyjętego założenia o bardziej obiektywnej ocenie poszczególnych stwierdzeń, wynikającej z większej znajomości praktyki prowadzenia działalności gospodarczej.

Szczegółowa analiza uzyskanych wyników częściowo potwierdziła pozostałe przyjęte założenia. Znaczny wpływ na rozbieżność poziomu wiary w mity mają kryteria wieku i poziomu studiów, w mniejszym stopniu – pozostałe cechy respondentów przyjęte w badaniu.

Zróznicowanie poziomu oceny prawdziwości stwierdzeń w poszczególnych grupach wiekowych badanych respondentów wydaje się mieć związek z poziomem posiadanej wiedzy ogólnej i specjalistycznej, wraz ze wzrostem wieku można bowiem wyraźnie zaobserwować zmniejszanie się wiary w mity. Potwierdzają to również rozbieżności w ocenie związane z poziomem studiów. Ze względu na strukturę grupy respondentów i ścisły związek pomiędzy poziomem a kierunkiem studiów można stwierdzić, że na poziom wiary w mity przedsiębiorczości wpływa rodzaj kompetencji uzyskiwanych w trakcie studiów. W im większym stopniu mają one związek z przedsiębiorczością (kierunek: zarządzanie, w porównaniu z kierunkiem: zarządzanie i inżynieria produkcji), tym ocena poszczególnych stwierdzeń jest bardziej realistyczna, oparta na posiadanej wiedzy. Jak się wydaje, drugim czynnikiem, który powoduje krytyczny stosunek do poszczególnych mitów, jest posiadane doświadczenie zawodowe. Chociaż badanie różnic pomiędzy oceną mitów osób mających doświadczenie zawodowe i niemających takiego doświadczenia potwierdziło jedynie częściowo przyjęte założenie, obserwacje i doświadczenia własne respondentów z okresu pracy zawodowej (wykonywanej podczas studiów i w momencie przeprowadzania badania) pozwalają na odniesienie poszczególnych stwierdzeń do realiów życia gospodarczego i sytuacji spotkanych w praktyce. W efekcie więc dokonywana ocena mitów jest oparta na bardziej praktycznych przesłankach. Wniosek ten częściowo potwierdza pogłębiona analiza różnic w ocenach przeprowadzona pod kątem rodzaju aktywności zawodowej wykonywanej w chwili przeprowadzania badania. Osoby, które nie wykonywały żadnej pracy oraz respondenci zatrudnieni na podstawie umów cywilnoprawnych skłonni byli w większym stopniu wierzyć w prawdziwość poszczególnych stwierdzeń niż studenci zatrudnieni na podstawie umowy o pracę lub prowadzący własną działalność gospodarczą.

Podsumowując analizę uzyskanych wyników, warto zwrócić uwagę, że średnia ocena stwierdzeń związanych z osobą przedsiębiorcy kształtowała się na poziomie 2,415, podczas gdy w odniesieniu do działań przedsiębiorcy było to 2,827. Badani respondenci w mniejszym stopniu są więc skłonni wierzyć w mity odnoszące się do cech posiadanych przez przedsiębiorcę, w większym zaś stopniu uznają za prawdziwe stwierdzenia odnoszące się do jego działalności i specyficznych cech „środowiska pracy”. Wydaje się, że jest to efektem ogólnej, raczej negatywnej oceny warunków gospodarowania w Polsce i problemów z niej wynikających. Wniosek ten potwierdzają odpowiedzi respondentów na

pytanie o obawy związane z podejmowaniem własnej działalności gospodarczej. Do najczęściej wskazywanych należały obawy związane z rynkiem (22,0% wskazań), z otoczeniem formalno-prawnym (26,4%) oraz finansami (38,1%).

Trzeba podkreślić, że chociaż przyjęte wstępne założenia zostały potwierdzone jedynie częściowo, to w wielu przypadkach różnice w poziomie ocen kształtowały się na granicy istotności statystycznej. Ich ostateczna weryfikacja powinna być więc przeprowadzona w bardziej szczegółowych badaniach.

Choć przedstawione wyniki można odnosić wyłącznie do badanej grupy studentów, to ich analiza pozwala na zarysowanie tych zagadnień, które – po pogłębieniu badań – mogą pozwolić na uogólnienia. Wyraźne zróżnicowanie poziomu wiary w mity w zależności od wieku respondentów wydaje się mieć związek – co już zauważono – z wykorzystywaniem w ocenie poszczególnych stwierdzeń kompetencji uzyskanych zarówno podczas studiów (wiedza i umiejętności ogólne oraz specjalistyczne, w tym z zakresu zagadnień związanych z przedsiębiorczością), jak również w wyniku rosnącego doświadczenia praktycznego, wynikającego z podejmowania różnorodnych aktywności zawodowych i pozazawodowych, tym samym więc – bezpośrednich obserwacji dokonywanych w trakcie ich wykonywania. Potwierdzenie istnienia tej zależności może mieć znaczenie dla kształtowania postaw studentów wobec przedsiębiorczości. Chodzi nie tylko o rozwój kompetencji nabywanych podczas studiów, a więc ujęcie w programach kształcenia treści przydatnych przy prowadzeniu własnej działalności gospodarczej, ale – a może przede wszystkim – wykorzystywanie metod kształcenia, rozwijających inicjatywę, kreatywność czy przedsiębiorczość. Dotyczy to również kreowania przez uczelnie swoistego „klimatu przedsiębiorczości” poprzez tworzenie i wykorzystywanie różnorodnego instrumentarium, promującego tego typu postawy i zachowania. Identyfikacja czynników, wpływających na poziom wiary w mity o przedsiębiorczości, może stanowić dodatkowe, uzupełniające narzędzie wspomagające całość procesów analizy i diagnozy determinant intencji przedsiębiorczych studentów, tym samym element procesu wskazywania i charakterystyki narzędzi, które powinny być stosowane w uczelniach wyższych w celu zwiększenia zainteresowania przedsiębiorczością.

LITERATURA

- [1] Brajer-Marczak R., Marciszewska A., *Postawy przedsiębiorcze studentów wrocławskich uczelni wyższych – wyniki badań*, „Problemy zarządzania” 10/1 (2012).
- [2] Bratnicki M., Dyduch W., Gabryś B.J., *Mity przedsiębiorczości w polskich organizacjach: diagnoza i mechanizmy ożywiania potencjału przedsiębiorczości*, 2007, http://fundacja.edu.pl/przedsiębiorczosc/_referaty/sesja_IV/34.pdf (dostęp: 4.01.2013).
- [3] Charantimath P.M., *Entrepreneurship Development and Small Business Enterprise*, Pearson Education, India 2006.
- [4] Duraj J., Papiernik-Wojdera M., *Przedsiębiorczość i innowacyjność*, Difin, Warszawa 2010.
- [5] Gasse Y., Tremblay M., *Entrepreneurial Beliefs and Intentions: A Cross-Cultural Study of University Students in Seven Countries*, „International Journal Of Business” 16/4 (2011).
- [6] Godelier E., „Do You Have a Garage?” *Discussion of Some Myths about Entrepreneurship*, „Business and Economic History on-line”, No 2007/5, <http://www.thebhc.org/publications/BEHonline/2007/godelier.pdf> (dostęp: 4.04.2014).
- [7] Harper S.C., *Extraordinary Entrepreneurship: The Professional's Guide to Starting an Exceptional Enterprise*, John Wiley & Sons, New York 2005.

- [8] Henry C., Hill F., Leitch C., *Entrepreneurship education and training: can entrepreneurship be taught? Part I*, „Education + Training” 47/2 (2005).
- [9] Henry C., Hill F., Leitch C., *Entrepreneurship education and training: can entrepreneurship be taught? Part II*, „Education + Training” 47/3 (2005).
- [10] Hunter M., *On some of the misconceptions about entrepreneurship*, „Economics, Management, and Financial Markets” 7/2 (2012).
- [11] Krawczyk-Bryłka B., *Gender differences in entrepreneurship myths*, [w:] *Development of the Enterprises' Competitiveness in the Context of Demographic Challenges*, red. M. Grzesiak, A. Richter-Kaźmierska, M. HogeForster, Baltic Sea Academy, BoD –Books on Demand, Norderstedt Germany 2013.
- [12] Kuratko D.F., *Entrepreneurship: Theory, Process, and Practice*, South-Western Cengage Learning, Cincinnati 2013.
- [13] Kurczewska A., *Przedsiębiorczość jako proces współoddziaływania sposobności i intencji przedsiębiorczych*, PWE, Warszawa 2013.
- [14] Morris M.H., *Entrepreneurial intensity: Sustainable advantages for individuals, organizations, and societies*, Greenwood Publishing Group, Westport, Connecticut 1998.
- [15] Morris M.H., Kuratko D.F., Covin J., *Corporate Entrepreneurship & Innovation*, South-Western Cengage Learning, Cincinnati 2010.
- [16] Pyysiäinen J., Anderson A., McElwee G., Besala K., *Developing the entrepreneurial skills of farmers: some myths Explorer*, „International Journal of Entrepreneurial Behaviour & Research” 12/1 (2006).
- [17] Robertson M., Collins A., Medeira N., Slater J., *Barriers to start-up and their effect on aspiring entrepreneurs*, „Education + Training” 45/6 (2003).
- [18] Russo A.T., *Five myths about entrepreneurs: understanding how businesses start and grow* 2001, <http://ssrn.com/abstract=1260350> (dostęp: 4.04.2014)
- [19] Schwarz E.J., Wdowiak M.A., Almer-Jarz D.A., Breitenecker R.J., *The effects of attitudes and perceived environment conditions on students' entrepreneurial intent. An Austrian perspective*, „Education + Training” 51/4 (2009).
- [20] Shane S.A., *The Illusions of Entrepreneurship: The Costly Myths That Entrepreneurs, Investors, and Policy Makers Live By*, Yale University Press, New Haven 2008.
- [21] Sightler K.W., *Are the common myths of entrepreneurship all that common? A test of entrepreneurs and non-entrepreneurs*, „The Entrepreneurial Executive” 2001/6.
- [22] Sołoducho-Pelc L., *Czy przedsiębiorczości można się nauczyć – wpływ edukacji na rozwój przedsiębiorczości*, [w:] *Kształtowanie postaw przedsiębiorczych a edukacja ekonomiczna*, red. Wachowiak P., Dąbrowski M., Majewski B., Fundacja Promocji i Akredytacji Kierunków Ekonomicznych, Warszawa 2007.
- [23] Verduijn J.K., *Tales of Entrepreneurship. Contributions to understanding entrepreneurial life*, Amsterdam 2007, <http://dare.ubvu.vu.nl/bitstream/handle/1871/11386/7807.pdf?sequence=5> (dostęp: 4.04.2014).

THE MYTHS OF ENTREPRENEURSHIP VS THE STUDENTS' ATTITUDES TOWARDS THEIR OWN BUSINESS ACTIVITY

The article presents the results of a pilot study regarding interrelations between entrepreneurial attitudes of students and the evaluation of authenticity of the myths of entrepreneurship. The research assumed that there is a relation between the level of faith put in the described myths and an attempt to take up a business activity. It also assumed that the type of competences acquired by students and their professional experience and family traditions in entrepreneurship have a significant impact on the evaluation of the authenticity of myths. The results of the pilot study allowed to carry out a partially positive verification of the assumptions. In the examined group of students there was no significant difference in the level of belief in myths between people with the positive and negative attitude towards their own business. Similar

results were obtained for the criterion on the family tradition in entrepreneurship. Greater divergence on the evaluation of the authenticity of some statements appeared to age, level and field of study, as well as the form of studies. Furthermore, the two groups of evaluated myths, respondents are more inclined to recognize the authenticity of statements relating to the characteristics of the measures taken by the entrepreneur than to its characteristics.

Keywords: entrepreneurship, entrepreneurial attitudes, myths of entrepreneurship.

DOI:10.7862/rz.2015.hss.16

Przesłano do redakcji: listopad 2014

Przyjęto do druku: lipiec 2015